

ВСТУП

Протягом останніх років Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви акцентує увагу на питанні людського покликання з особливим наголосом на покликанні до священничого служіння та монашого життя. Кожен священник, душпастир є провідником людей до Царства Божого. Щоб бути наставником та вчителем для іншої особи, пастир насамперед потребує обдарованості від Бога, тобто покликання, та достатньої підготовки для здійснення свого служіння.

Серед мирян побутує думка, що в священники йдуть молоді люди виключно під впливом нереалізованих мрій, особистих невдач або нерозділеного кохання. У дійсності ж священниче служіння є справою Божою, оскільки Бог вибирає і призначає, а ми лише відповідаємо на Його поклик.

Христос звертається до апостолів, а через них до усіх священнослужителів: «Не ви мене вибрали, але я вас вибрав» (Йо. 15:16). Для обраних це означає залишити все і піти за Христом, як це зробили апостоли – перші учні Ісуса Христа. Однак часто трапляється так, що цей голос є приглушений спокусами та принадами світу. Тому постає проблема, як допомогти людині почути голос Божий. Цей поклик кожен чує по-особливому, однак як промовляє Бог, залишається таємницею особи. Тому Христова Церква від самого свого зародження плекає покликання до священничого служіння.

Питання творення майбутнього, закладення фундаменту, на якому можна буде будувати завтрашній день, без усіляких сумнівів лежить в основі такого явища, як виховання.

Завдяки вихованню кожна людська спільнота має можливість вплинути на своє майбутнє, вкласти лепту у день прийдешній. Це явище як загальнолюдський процес є визначальним для розвитку повноцінної особистості, з розвиненими здібностями розуму, волі і серця. Без виховання не можна говорити про будь-який поступ, як науковий так і духовний. Виховання дає певність, що особа, яка виховується, зможе зрости у зрілу і сформовану особистість, яка стане окрасою спільноти, а в майбутньому – учасником Царства Божого. Тому важко переоцінити процес виховання, який має безпосередній вплив на розвиток і прогрес людства.

Важливість даного питання ще більше зростає, коли ми говоримо про виховання священничого покликання. Йдеться про виховання робітників Христового виноградника, котрі покликані своїм служінням нести людям Христове Євангеліє. Без відповідного виховання носіїв Божої правди – духовенства, не можемо говорити про належне сповнення Церквою свого завдання, покладеного на неї Ісусом Христом.

Протягом всієї історії УГКЦ питання виховання майбутнього клиру обіймало чільне місце. Велику роль у процесі підготовки пастирів доклали великі предстоятелі Церкви – митрополит Андрей Шептицький та патріарх Йосиф Сліпий, бо саме в цьому вони вбачали фундамент розвитку і поступу Церкви, а також становлення і формування народу у всіх його вимірах. Впродовж історії спостерігаємо, як часто священнику доводилося виступати провідником народу в різних життєвих обставинах.

Священство в українському народі завжди стояло на висоті. Священник був, є і буде добродієм людства, бо вчить його жити високим духовним життям, намагається вирівняти різницю між багатими й убогими. В історії нашого народу він вчив людей грамоти, приносив йому культуру, навчав оберігати свою національну свідомість. Проте для того, щоб навчати, сам пастир має бути всебічно розвинутою особистістю.

Отже, актуальність вибраної теми полягає в існуючій потребі покращення і вдосконалення способів формування священничого покликання у контексті

постмодернізму та на порозі діяльності Церкви у третьому тисячолітті, що ставить перед нею нові потреби та вимоги.

Метою цієї праці є простежити, якими методами провадиться підготовка до священничого служіння в традиції Української Греко-Католицької Церкви в умовах глобалізації суспільства, допомогти кандидату до священства осмислити правдивість свого покликання, яке лунає у його серці через голос Божий. Вияснити, яким має бути рівень підготовки священника у XXI столітті. Отже, запропонована праця осмислює велич священничого служіння, покликання та приготування до пастирства.

При написанні наукової праці опиратимемося на аналітичний та порівняльно-синтетичний методи, які полягають у переосмисленні та аналізі наукового матеріалу.

Структура дипломної роботи впливає із поставленої мети і завдання дослідження.

Наукова праця складається із вступу, двох розділів, кожен з яких поділяється на три пункти, висновків і списку використаних джерел та літератури.

Перший розділ висвітлює загальний огляд біблійно-богословських підстав священничого покликання, а також питання відповідальності єпископа у справі плекання пастирів для свого народу. У першому пункті представлено богословський диспут відносно питання покликання, оскільки представники різних церковних традицій ставлять різні акценти відносно покликання, наголошуючи на його внутрішньому або зовнішньому аспекті та необхідності пастирської підготовки. У другому пункті розглянемо підстави пастирського покликання на основі текстів Святого Письма. Представимо біблійне розуміння священства, його установу та ієрархічний розвиток. Яка різниця між Божим покликом у Старому Завіті, священнослужителями культу Бога Ягве та Христовим священством й покликанням апостолів. Проаналізуємо дар священничого, царського та пророчого служіння. У третьому пункті проаналізуємо розуміння величі Христового священства та покликання до пастирського служіння у розумінні святих отців Церкви східної та західної традиції.

У другому розділі торкнемося чи не найважливішої та найболючішої проблеми сьогодення – відповідального виховання до священства, яке черпає своє джерело в Пресвятій Тройці та гідному наслідуванні Христа, Пресвятої Богородиці, святих та ісповідників віри. Тут окреслюємо ціль, виміри та аспекти формації, спираючись на досвід Церкви. У першому пункті представимо погляди митрополита Андрея Шептицького, отця Юліана Пелеша та інших представників нашої традиції у питанні духовного формування пастиря, як мужа молитви. У другому – розкриємо суть інтелектуальної підготовки, важливість для питомця продовжувати навчання, коли він стане священником. Зосередимо увагу на необхідності інкультурації у проповідуванні Євангелія Воскреслого Христа та адаптацію Доброї Новини до потреб сьогоденного людства. Третій пункт присвятимо зовнішній підготовці до священничого служіння, бо вихованню пастиря також сприяє середовище, у якому він зростає.

У процесі розкриття даної теми виникли проблеми з пошуками літератури, оскільки в традиції УГКЦ не знайдемо багато книг та підручників з пастирського богослов'я власних авторів. Окрім цього, мало досліджень у царині пастирського богослов'я сучасних богословів УГКЦ. Тому джерельною літературою для нашого дослідження слугували книги: «Пастирське богослов'я» о. Юліана Пелеша та о. Ярослава Левицького, пастирські послання митрополита Андрея Шептицького, а також документ «Напрямок підготовки кандидатів до священства в Українській Греко-Католицькій Церкві» Патріаршого синоду УГКЦ. Цей документ опирається на пастирський лист папи

Римського Івана Павла II «Pastores dabo vobis», тому у нашому дослідженні для ширшого огляду аналізуватимемо також цей документ. Досить вагомими у нашому дослідженні стали «Правила для питомців греко-католицької Духовної Семінарії у Львові», укладені патріархом Йосифом Сліпим.

Щоб висвітлити процеси пастирської підготовки, ми користувались рядом додаткової літератури православних та римо-католицьких авторів: В. Мілова «Пастырское богословие», архим. Кипріана «Православное пастырское служение», прот. Г. Шавельського «Православное пастырство».

Опрацьовані документи єпархіального собору Самбірсько-Дрогобицької єпархії, присвячені темі ідентичності священника і душпастирства, та матеріали II Ватиканського собору допомогли нам побачити сучасний стан викликів пастирської праці, до якої пригтовляється питомець на шляху до священства.

З огляду на обсяг джерельної літератури та обмежений формат роботи, дана дипломна праця не може претендувати на розкриття всієї проблематики підготовки до пастирського служіння, оскільки великою школою для священнослужителя стане його пастирювання, коли він стикатиметься з проблемами вірних.

Хотілось би, щоб ця праця послужила майбутнім священникам, котрі перебувають в процесі приготування і основною ціллю яких є уподібнитися до Христа – Доброго Пастиря, віддаючи себе в руки настоятелів, через котрих діє Святий Дух.

ВИСНОВКИ

Завершуючи наше дослідження, звернемо увагу на те, чого вдалося досягнути в роботі, а також коротко оглянемо основні думки, заради яких і була написана дипломна робота. Отже, мета нашої праці полягала у дослідженні та аналізі праць, які представляють спадщину нашого пастирського богослов'я, а зокрема творів митр. Андрея Шептицького, о. Юліана Пелеша та о. Ярослава Левицького. Для глибшого розкриття теми ми поділили дипломну роботу на два розділи. У першому розділі ми звернули особливу увагу на біблійно-богословське розуміння священства, на яке воно опирається і з якого бере свій установчий та єрархічний порядок, маючи за джерело об'явлення Пресвятої Тройці, як фундамент покликання. В історії спасіння спостерігаємо як Господь кличе осіб, через котрих звщатиме свою волю і здійснюватиме спасіння світу. Христос вибирає апостолів для звершення своєї місії (див. Йо. 3:16). Спаситель порівнює апостолів з пророками – носіями Божої думки. Із слів-порівнянь Христа зрозуміло, що його учні мають перед вірними таку службу як пророки, життям і наукою стерегти людей від зла, просвічувати їх Божим світлом та бути прикладом до наслідування.

Тема покликання та гідності священника, в першу чергу, не була чужою святим отцям Церкви. Саме тому вони приділяють стільки уваги цьому питанню у своїх творах. Святі отці створили церковну традицію розуміння пастирського служіння, на основі якої твориться ідея священства у грядущих поколіннях християн, тобто наших вірних, які готові віддавати належну честь цьому служінню.

Покликання священника є фундаментальним у подальшому служінні для Церкви, і з якого вже випливають наступні важливі священничі чесноти: ревність у служінні, глибока духовність, що дозволяє своїм побожним життям, як добрим прикладом наvertати Божий люд на правдиву дорогу, та інтелектуальний розвиток, – глибокі та ґрунтовні знання про Бога та Його спасительну ціль, що дозволять забезпечити розквіт чистої,

глибокої віри, здатної до будівництва та формування Церкви Христа.

Християнський провідник народу – це, насамперед, свідок, тобто той, хто засвідчив на собі зміну життя завдяки спасительній Божій дії. Повноцінним християнським провідником, з огляду на те, що він є посередником між Богом та людьми і звершує Святі Таїнства, може бути лише священник, котрий у щирій вірі зустрівся з Сином Божим, народився згори і проголосив Воскреслого Христа своїм Спасителем і Господом. Отож, можемо ствердити, що покликання – це дар Божий, що вимагає з людської сторони приготування, яке полягає в максимальному докладенні старань, для здійснення Божої волі. Тому ці два фактори мають злагоджено поєднатися у синергії, тобто співпраці між Божим таланом і людськими зусиллями, породжуючи добрі плоди у прийдешньому священнодійстві.

У другому розділі ми висвітлюємо найосновнішу проблему – підготовка священства, яка сьогодні є насушною для нашої УГКЦ, з огляду на її місію у XXI столітті.

У цьому розділі окреслюємо підготовку до священства, як школу апостолів, життя якої має свій духовний центр в Пресвятій Євхаристії та вивченні Слова Божого. Духовне приготування є фундаментом для питомця, що не дозволить йому розгубитися перед викликами пастирського життя, не всохнути під натиском спокус, проїнятися пастирським служінням та не осквернити свого покликання.

Майбутній священник покликаний виховати у собі свідомість того, що його виховання не закінчується завершенням студій, а триває упродовж усього життя. Інтелектуальне формування в контексті нових часів стає вкрай важливим, з огляду на високий освітній рівень мирян. Проте, відповідно, воно не повинно перенаголошуватися, а йти в парі з внутрішнім духовним формуванням і ростом, та доповнювати його.

Святий священник – благовісник Євангелія. Тому проповідування для нього є величний дар, привілей і одночасно обов'язок голосити Добру Новину, інкультуруючи її до потреб сучасного світу з його складностями і проблемами. Ми вияснили, якою має бути постава питомця, як майбутнього пастиря, а також якою має бути постава у тих, на котрих покладено місію приготувляти священників.

Проведене дослідження – питання виховання священничого покликання – дозволяє ще раз застановитися на важливості священничого виховання для найкращого сповнення Церквою свого завдання. Ця наукова праця може бути корисною в контексті постійного розвитку виховного процесу кандидатів духовного стану та застосовуватися як один із прикладів для створення системи виховання духовенства.

ЗМІСТ

Вступ.....3

Розділ 1. Біблійно-богословські підстави покликання до священничого служіння...8

1.1. Покликання до священничого служіння та богословська полеміка навколо цього питання.....8

1.2. Покликання в Святому Письмі.....15

1.2.1. Старозавітні покликання.....15

1.2.2. Покликання у Новому Завіті.....19

1.3. Покликання до пастирського служіння та розуміння гідності Христового священства у свято-отцівській думці.....23

Розділ 2. Підготовка до священничого служіння в традиції УГКЦ.....	29
2.1. Духовне приготування – фундамент ревного пастирювання.....	29
2.2. Інтелектуальний аспект формування пастиря.....	37
2.2.1 Важливість інтелектуального виховання.....	37
2.2.2. Приготування проповідей.....	42
2.3. Зовнішнє приготування до священничого служіння.....	47
Висновки.....	53
Список використаної літератури.....	56